

Miljösamverkan är ett samarbetsprojekt mellan Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen, kommunförbunden i länet och kommunernas miljökontor, med syfte att effektivisera miljö- och hälsoskyddsarbetet i länet. Ytterligare information på: www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan

Resultat och utvärdering av Miljösamverkans delprojekt Spridning av kemiska bekämpningsmedel

Sammanfattning

Efter den avslutade tillsynskampanjen kan vi konstatera att 19 av länets 49 kommuner deltagit. Fler miljökontor hade velat delta, men på grund av bristande resurser har de inte haft möjlighet. Sammanlagt har miljökontoren besökt cirka 300 verksamheter. Den övervägande delen är lantbruk varför resultaten till största del kan representera dessa verksamheter. Man kan på grund av för få besökta objekt inte säga något generellt om övriga verksameters bekämpning.

Resultaten varierar, dvs. det finns både bra och dåliga exempel. Svaren ger en positiv bild av vidtagna försiktighetsåtgärder som mark- och vindanpassade skyddsavstånd. Däremot var det inte ett godtagbart resultat att man i flera kommuner stött på personer utan föreskriven behörighet/tillstånd.

Så gott som samtliga miljökontor uppger att de fått ett bra mottagande vid sina tillsynsbesök. Den allmänna information som gått ut om projektet i förväg, exempelvis genom LRF och Länsstyrelsens informationsblad Jordbiten, kan ha bidragit till det.

Vi tror att den uppmärksamhet som projektet väckt gjort stor nytta. Man kan förhoppningsvis förvänta sig något bättre resultat under 2002. Flera av de resultat som visat sig vara mindre bra skulle kunna bli bättre till följd av en ökad tillsyn. Av 30 svarande miljökontor planerar 22 att bedriva tillsyn på området under 2002, vilket kan bidra till förbättrade resultat i dessa kommuner.

Bakgrund

Miljösamverkan Västra Götaland har under 2001 drivit ett delprojekt som handlar om spridning av kemiska bekämpningsmedel. Syftet har varit att samla information på området och att genom en tillsynskampanj kontrollera efterlevnaden av de regler som finns.

Projektet har i första hand varit inriktat på de areella näringarnas bekämpningsmedelsanvändning, men det har även omfattat bekämpning på golfbanor, idrottsplatser, plantskolor, växthus, banvallar samt spridning vid skolor, förskolor, lekplatser, flerbostadshus och inom vattenskyddsområden där tillstånd krävs. Annan bekämpning som till exempel biologisk, mekanisk m.m. har inte omfattats av projektet.

Information och vägledning har samlats i en tillsynshandledning som skickades ut till miljökontoren i april 2001. I början av maj anordnades en upptaktsdag som bland annat innehöll praktiska demonstrationer av rengöring av spruta, påfyllningsplats, skyddsavstånd, funktionstest m.m. Tillsynskampanjen har sedan pågått under perioden maj till och med ungefär halva oktober. Därefter har miljökontoren besvarat en enkät.

En sammanfattning av samtliga enkätsvar finns att läsa på vår hemsida www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan, gå in under Tidigare delprojekt, Bekämpningsmedel.

Deltagande i tillsynskampanjen samt fortsatt arbete

Av länets 49 miljökontor har 19 deltagit i tillsynskampanjen.

Det är 30 miljökontor som besvarat enkäten. Förutom de som deltagit i kampanjen är det ytterligare elva miljökontor som inte deltagit som delvis besvarat enkäten (bland annat frågor om handledning, upptaktsdag och planer för fortsatt arbete). De flesta av dessa har uppgett resursbrist som skäl till att inte delta. Några kommuner har också svarat att de inte har så många objekt som varit aktuella för projektet.

Av dem som deltagit i kampanjen planerar i stort sett alla (med undantag för två) att fortsätta med uppföljande och eller nya inspektioner nästa bekämpningssäsong, dvs. under 2002. Av dem som inte deltagit planerar ungefär hälften att under 2002 använda handledningen som underlag för inspektioner.

Betyg delprojektet

Upptaktsdagen som anordnades på Uddetorp i början av maj fick högt betyg, vilket säkert till stor del beror på den praktiska inriktningen.

Även handledningen i stort fick bra betyg, samt checklistorna (något lägre än för handledningen som helhet). Till handledningen hade vi bifogat boken "Säker bekämpning" (Natur och Kultur/LTs förlag, 2000), som innehåller mycket värdefull kunskap.

Däremot gav de flesta dåligt betyg åt metoden "vargflocksinspektioner". Tanken var att miljökontoren genom iakttagelser på avstånd i samband med bekämpning skulle få kännedom om vilkas marker som bekämpades och därefter göra tillsynsbesök hos dessa verksamhetsutövare. I samband med dessa iakttagelser kan man dokumentera väderförhållanden, se om det finns synlig vindflöjel på traktorn eller sprutan och därefter stämna av uppgifterna mot anteckningarna i den aktuella sprutjournalen. "Vargflocksinspektioner" kallade vi metoden för att miljökontoren med fördel kunde skicka ut andra personer på kontoret än de som normalt arbetar med frågan för att under en kort tid på ett effektivt sätt "gå över" en stor del av kommunen. Detta har många bedömt vara mindre bra, vilket delvis beror på att en del kontor är så dåligt bemannade att det inte är praktiskt möjligt. Det är också få som över huvud taget valt att göra iakttagelser på håll i samband med bekämpning, alltså även utan att annan personal på kontoret varit delaktiga, och det beror nog på att det varit svårt att träffa på bekämpning när man varit ute. Det blir förstås tidsödande om man åker ut utan resultat.

Antal verksamheter som har besökts m.m.

Sammanlagt har miljökontoren gjort 282 tillsynsbesök, varav den klart övervägande delen på lantbruk (258 stycken). I övrigt har tillsynsbesök gjorts på tio golfbanor, fem växthus/plantskolor, en banvall/bangård och 3 skolor/förskolor/tomtmark för flerfamiljshus. Man har gjort 32 iakttagelser i samband med bekämpning. Av dessa var tre på golfbanor och övriga på lantbruk. Vi bedömer att det är ett stort antal tillsynsbesök med tanke på hur många kommuner som deltagit i kampanjen.

Konkreta resultat

Miljökontoren har i enkäten fått ge sammanfattande svar på verksamhetsutövarnas hantering vid kemisk bekämpning. I vissa fall är det konkreta svar, vissa frågor besvaras genom ett allmänt omdöme. Här följer en sammanställning av resultat, med projektgruppens kommentarer till vissa av dem.

Förvaring av bekämpningsmedel	
Resultat	Kommentarer
Fyra stycken har svarat att de bedömer det vara tillfredsställande i de flesta fall, två att det är bristfälligt i de flesta fall. Men övervägande delen har svarat att det varierar, med lite brister här och var.	Ungefär som väntat. Det är alltså tydligt att det finns utrymme för förbättringar på många gårdar.
Behörighet/tillstånd för sprutförare	
Resultat	Kommentarer
Tolv miljökontor svarar att alla verksamhetsutövare haft föreskriven behörighet/tillstånd. Sju miljökontor har upptäckt personer som inte haft det.	Det är inte godtagbart att man i sju kommuner stött på personer som saknar behörighet/tillstånd. I några fall har man beslutat om miljösanktionsavgift och åtalsanmälningar, i något fall om föreläggande.
Påfyllning av sprutan	
Resultat	Kommentarer
Inget miljökontor har stött på att sprutan fyllts på med vatten med egen pump från vattentäkt eller vattendrag.	Bra. Detta är ett viktigt försiktighetsmått som det är glädjande att alla iakttar.
På frågan om helhetsintrycken av påfyllning, dvs. var sprutan fylls på, skyddsavstånd etc. svarar tio stycken att det varierar rätt mycket, dvs. det är både bra och dåligt. Sju stycken svarar att det sköts bra i de flesta fall.	Viktigt att brister förbättras eftersom det är ett av de viktigaste momenten när det gäller risk för läckage av bekämpningsmedel.
Mark- och vindanpassade skyddsavstånd	
Resultat	Kommentarer
I tio kommuner uppger man att man inte stött på några brister när det gäller mark- och vindanpassade skyddsavstånd. Sex stycken svarar att de stött på det i enstaka fall. Ingen har stött på det i flera fall.	Ett överraskande bra resultat. Man kanske kan tillägga att det kan vara svårt att upptäcka genom tillsyn.

Dokumentation i sprutjournaler	
<i>Resultat</i>	<i>Kommentarer</i>
Tio stycken svarar att all bekämpning dokumenterats i sprutjournal, sju stycken uppger att alla inte dokumenterat på det sätt som krävs.	Onödigt slarv som behöver förbättras.
Lika många som svarat att all bekämpning dokumenteras har uppgett att dokumentationen gjorts korrekt, medan sex svarar att ungefär hälften gjort det. Det finns ingen som svarat att många fyller i dåligt.	
Funktionstest av sprutor	
<i>Resultat</i>	<i>Kommentarer</i>
Svaren visar att ungefär hälften låter göra detta (som ju är frivilligt).	Stämmer ungefär med vad vi trodde. Det är dock synd att inte fler låter göra det med tanke på de vinster man kan göra både miljömässigt och ekonomiskt för den enskilde. En kommun svarar att LRF: s kommungrupp ordnade det under ett år. Det bedömer vi vara ett bra initiativ.

Miljökontorens uppföljande åtgärder

De flesta uppföljande åtgärder som miljökontoren vidtagit vid konstaterade brister är rekommendationer/råd, i muntlig och/eller skriftlig form. Beslut har även fattats om förelägganden och miljöstraffavgifter (vid avsaknad av behörigheter). I några enstaka fall har ärenden lämnats till åtal. Flera miljökontor uppger att uppföljande åtgärder ännu inte vidtagits utan att det kommer att ske efter kampanjtidens utgång.

Fortsatt användning av materialet

Eftersom miljökontoren bedömt att handledningen i stort är bra hoppas vi från projektgruppens sida att man fortsätter använda den. Att det finns ett fortsatt behov av tillsyn har ju kampanjen visat. Handledningen finns i form av pdf-fil på vår hemsida (www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan). Med tanke på betygen för metoden med inledande iakttagelser i samband med kemisk bekämpning och så kallade "vargflocksinspektioner" kan vi dock inte rekommendera att det utförs som regel. Men det är förstås bra att man ändå håller ögonen öppna när man är ute i andra ärenden. Kanske kan man då stöta på kemisk bekämpning och göra vissa iakttagelser.

Det finns en felaktig sifferuppgift i den tryckta versionen av handledningen (sidan 12, första stycket: 15 000 kronor skall vara 5 000 kronor). Däremot är pdf-filen på hemsidan uppdaterad.

Miljösamverkan Västra Götaland
Projektgruppen för delprojektet